

МӘШҲҮР ЖҮСІП

ИТ ДҮНИЕ

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АБАЙ КЛУБЫ
МЕЖДУНАРОДНЫЙ КЛУБ АБАЯ
ABAI INTERNATIONAL CLUB

«АМАНАТ» кітапханасының
редакциялық кеңесі

Роллан Сейсенбаев
Қазақстан
Бас редактор —
Кенес басшысы

Әбіш Кекілбаев
(Қазақстан)
Анатолий Ким
(Ресей)
Аятолла Хьюбш
(Германия)
Валентин Распутин
(Ресей)
Владимир Берязев
(Ресей)
Иманғали Тасмағамбетов
(Қазақстан)
Клара Серікбаева
(Қазақстан)
Кэндзабуро Оэ
(Жапония)
Леон Робель
(Франция)
Мырзатай Жолдасбеков
(Қазақстан)
Мұхтар Құл-Мұхаммет
(Қазақстан)
Олжас Сүлейменов
(Қазақстан)
Пентти Холппа
(Финляндия)
Ричард Мак Кейн
(Ұлыбритания)
Равиль Бухараев
(Ұлыбритания)
Синтара Исихара
(Жапония)
Тимур Зульфикаров
(Тәжікстан)
Шыңғыс Айтматов
(Қырғызстан)

Қазақстан Республикасының
10 жылдығына арналады

ПАВЛОДАР ОБЛЫСЫНЫҢ ӘКІМІ

**ПАВЛОДАР ОБЛЫСЫНЫҢ
МӘДЕНИЕТ БАСҚАРМАСЫ**

МӘШҲҮР ЖҮСІП

ИТ ДҮНИЕ

Таңдамалы

ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АБАЙ КЛУБЫ
ЖИДЕБАЙ • 2008

«АМАНАТ» ЖУРНАЛЫНЫҢ КІТАПХАНАСЫ

Әлем халықтарының әдебиеті, өнері,
тарихы, фәлсафасы, білімі һәм діні

VII-XXI ҒАСЫР ПОЭЗИЯСЫ

Редакция алқасы:

Роллан Сейсенбаев (төраға), Алтынбек Нұх, Әбіш Кекілбаев, Бахытжан Қанапиянов, Бахриден Каримжанов, Ғалым Мұтанов, Ерлан Арын, Ерқара Аймағанбетов, Есенғазы Иманғалиев, Жексенбек Әділов, Жансейіт Түймебаев, Иманғали Тасмағамбетов, Клара Серікбаева, Крымбек Күшербаев, Медғат Құлжанов, Мұхтар Құл-Мұхаммет, Олжас Сүлейменов, Оралбай Әбдікәрімов.

Қазақстан Республикасының мәдениет және ақпарат
министрлігінің жоспарына сәйкес шығарылып отыр

Қосымша оқу құралы ретінде

Қазақстан Республикасының Білім министрлігі ұсынған

Кітаптарды басылымға дайындаған,

көркемдеуші, жалпы жобаның авторы: *Роллан Сейсенбаев*

Жинақты араб жазуынан аударып, ғылыми түсініктер берген: *Н.Қ. Жүсінов*,
филология ғылымдарының докторы, профессор

Құрастырушы һәм жауапты редактор: *Клара Серікбаева*

Редакторлар: *Әбубәкір Қайран, Несіпбек Айтулы*

Көркемдеуші редактор: *Назар Роллан*

Көркемдеуші: *Олег Васюренко*

Беттеуші: *Мақпал Ноғайбаева*

К 69 Көпейұлы Мәшһүр Жүсіп

Ит дүние. Таңдамалылары

Алматы: Халықаралық Абай клубы, 2008. — 416 бет.

ISBN 9965-611-85-8

Көне араб әрпінен аударылып, түрлі мұрағаттардан жинақталып, С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университетінде әзірленіп жарияланған Мәшһүр-Жүсіп Көпейұлы (1858-1931) шығармалары 1-10 томдарынан (Павлодар, ЭКО, 2003-2008 ж.) алынған.

ББК 84 Қаз. 7-4

ISBN 9965-611-85-8

© МӘШҲҮР ЖҮСІП КӨПЕЙҰЛЫ. 2008.
© ХАЛЫҚАРАЛЫҚ АБАЙ КЛУБЫ. 2008.

10

109585

4345

*Өмірді қымбатқа алған — арзан саттық.
Жастықтың қадірін білмей босқа жаттық.
Құнаны — арзан, сауапты қымбатсынып,
Обалға белісемізден күнде баттық.*

**МӘШҲҮР ЖҮСІП КӨПЕЙҰЛЫНЫҢ
150
ЖЫЛДЫҚ
МЕРЕЙТОЙЫНА
АРНАЙЫ ТАРТУ**

КІТАП — ЕҢ САБЫРЛЫ ҰСТАЗ

Адамзат баласының алдында үш айғақты зор міндет тұр: бірі — бейбітшілікті, екіншісі — руханиятты, үшіншісі — табиғатты қорғау һәм сақтап қалу. Бұлардың қай-қайсысы да біздің тіршілігіміздің басты бағдары. Бір-бірін толықтыратын ұғымдар. Осы үш бастауға Қазақстанның ғана емес, бүкіл әлемнің болашағы байлаулы.

Бола ма, жоқ па деген Адамзат тіршілігіне бағытталған Гамлет күмәні: егер біз оған мән беріп, құлақ аспасақ, адамзат алдында мәңгі шешілмес сұрақ болып қалатыны сөзсіз. Техникалық даму әлемде құлашын кеңге жайды, осыған орай адам да табиғатты құл қылуға барын салуда. Ұлы бабаларымыз қолдан соққан әлемдік мәдениет пен ойдың көзсіз мұхитын меңгеруде біздер олқы түсіп жатырмыз. Өкінішке орай, әлем халықтары бастарына төнген қатерді аңғаруда мешеулік танытуда. Интеллектуалдық және идеологиялық көзсіздік қоғамда болып жатқан ақиқаттан алыстатып, адамды апат жолына — моральдық, адамгершілік, рухани дағдарысқа белшесінен батырды.

Үшінші мыңжылдық біздің ортақ үйіміз — Жер—бесігімізде төтенше өзгертулер енгізуді талап етеді.

Өзінің биік, таза, рухани қасиетімен Кітап — мәдениет пен руханиятты қорғауда теңдесі жоқ қару болып табылады.

Кітап — адамзат баласына ағарту һәм білім сыйлай береді.

Кітап беттерінде адамзат тіршілігінің сан қилы құпия сырлары сақталған.

Кітап — уақыт пен кеңістіктің тынысына толы адамзат ойының жемісі.

Адамзат кітапқа өзінің қасиетті сезімі мен жан жылуын сеніп тапсырған. Кітап біздің алға жылжуымызда, катаклизмдардан арылуымызда, адамгершіліктің биік шыңына көтерілуде өлшеусіз ақыл қосады.

Кітап — ең сабырлы ұстаз.

Тек кітап қана қайырымдылық пен айуандықтың, ақиқат пен жалғанның ара жігін айнытпай танып білуге үйретеді.

Мен Абай клубының адамгершілік әрекетін қолдаймын. Қазақтың көрнекті жазушысы Роллан Сейсенбаевтың «AMANAT» журналы мен 200 томдық Кітапхана шығарудағы ұлағатты бастамасына шын жүрегіммен қуанатынымды білдіргім келеді. Отанымыздың рухы мен мәдениеті үшін барын салған жазушыны Қазақстанның ұлтжанды, нағыз патриоттары қолдайтынына сенімім зор.

Жаңа басылымға ойшыл да, рахымды оқырман тілеймін. «AMANAT» журналының 200 томдық Кітапханасы — Әлем халықтары әдебиетінің, өнерінің, тарихының, философиясының алғашқы томдары — дүниеге келуі тілге тиек етер, шын қуанар, үміт артар үлкен әлеуметтік құбылыс.

Кітапты аялайық, құрметтейік, кітапқа адал болайық!

Нұрсұлтан Назарбаев

Қазақстан Республикасының Президенті

14 наурыз, 2001 жыл Астана

N. Nazarbayev

СӨЗ БАСЫ

Мәшһүр Жүсіп Көпейұлы бабамыз, көзі тірісінде өз бағасын ала алмай кеткен асқан ақын, ғұлама, дінтанушы, киелі қазақтың бірі еді.

Әр үлкен ақынның, ойшыл адамның соңында аңыз жүреді, сонан да Сарыарқынның сөз салмағын пайымдар есті адамдары Мәшекеңді шын ықылас-пейілмен, адамгерлік ақыл-қасиетімен құрмет тұтқан. Қазақтың қалың елін аралап шыққанда, қашанда қонақ сыйлау гадеті қанына сіңген көшпелі халықтың төрі ақынды асыға тосатын болған.

Осындай үлкен отырыстарда ақын өзінің жазған өлеңдерін қазақ елін Ресей отарлауы кезеңінде намысын таптатпай, рухын көкке көтеріп жүруі туралы терең ойларын сарқып айтқан. Даланы еркін кезген патша тыңшыларынан, орыстан қаймыққан қазақ байларының алакөздігінен сескенбеген, қорықпаған.

Бұлқынған намысшыл жүрек ойындағысын қысылып-қымтырылмай айтып тастайтын.

Дін оқуын бітірген, Құранды жатқа білетін Мәшекең сол жиындарда қарапайым халыққа Құран сөзі мен Мұхаммед Пайғамбардың хадистерін кең насихаттап, елге түсіндіріп отырған.

Обал не? Сауап не? Борыш не? Адамгершілік не?..

Осындай қадау-қадау сұрақтарға түсінік берген. Халқын мейірбандық пен кешірімділікке, ақиқат пен адалдыққа шақырудан еш талмаған.

Сонымен бірге ел арасында еркін жүріп, халықтың ауыз әдебиеті үлгілерін жинаған, сол мол мұраны ұрпаққа жеткізуді ойлаған, өмірін халқын ағартуға жұмсаған, артына баға жетпес мол мұра қалдырған қазақтың көшпелі цивилизациясының танымал перзенті.

Араб пен парсы тілдерін жетік білген. Сонан да Шығыстың ұлы ақындарының кәусір жырларынан мол сусындаған, араб, парсы тілдері арқылы әлем әдебиеті мен ойының жүйесін еркін меңгерген.

Көріпкел дана бабамыз қазақ халқының алдағы өміріне көз тікті, соның қамын ойлады, қазақты бірлікке, ұлттық кемелдікке шақырудан талмаған ойшыл болды.

Халықтың қайнаған ортасынан жинаған мол мұраны мұқият зерттеп, бір жүйеге түсіруге талпынды.

Сол ұшан-теңіз мұра Қазақстан Республикасы Ұлттық Ғылым Академиясы орталық ғылыми кітапханасының қолжазба қорында сақтаулы жатыр.

Сол баға жетпес мұраны бүгінгі күні сақтап қалу үшін, Керекудің ғалымдары қолға алулары керек. Бабадан қалған мұраны жеке-жеке кітап қылып шығарып, CD дискіне түсіріп қазақ халқының рухани азығына айналдыру қажет. Осы істі аяғына дейін жеткізу керекулектерге серт болсын.

Халқымыздың рухани қазынасын бағалау, оны қору — өзімізге міндет.

Қазақ халқының тәуелсіздігі мен еркіндігі үшін басын бәйгеге тігіп жазған өлеңдері неге тұрады? Патша әкімшілігінің қырына ілігіп, соңына шам алып түскен із сүзушілер ақынның әр сөзін електен өткізіп отырды.

Бүгінгі күні де Мәшһүр Жүсіп Көпейұлының еңбектерін қалың қазақтың ортасына терең сіңдіре алмай келеміз.

Патша әкімшілігінен жасырынып ел ортасында тығылып күн кешкен ақын, елден кетіп, Бұхара мен Ташкенге Самарқан мен Түркістанға жол тартады. Қутын-сүргінде күн кешсе де халық аманаты жүрегінде екенін еш ұмытпайды.

Дала цивилизациясының соңғы тұяқтары өз миссияларын жетік және жақсы түсінген. Сонан да олар қанжардың жүзінде жүрсе де, тайсалмай, жанын тәуекелге байлап беріп қойған.

Мәшһүр Жүсіп бабамыздың еңбектерін жіті қадағалап, мұқият зерттеу тек XX ғасырдың тоқсаныншы жылдарында ғана қолға алынды. Расын айтсақ, тәуелсіз Қазақстан өз ғұламаларының өлшеусіз еңбектерін алаңсыз ақтаруға мүмкіндік алды.

Әлемге танымал Халықаралық Абай клубы шығарып жатқан қазақтың ұлы ақындарының ҮІІ-XXІ ғасыр поэзия сериясында Мәшһүр Жүсіп Көпейұлы бабамыздың таңдамалы жырлары жинағының дүниеге келуі біз үшін үлкен қуаныш.

Ұлы ақынның 150-жылдық тойына қазақтың көрнекті жазушысы Роллан Сейсенбаев, бабамыздың кітабын өте әдемі, полиграфиялық нышанмен, үлкен сүйіспеншілікпен жарыққа әкеліп, халыққа ұсынған екен. Қазақтың ұлы ақындары Махамбет, Абай, Шәңкәрім кітаптары осы айтулы серияда шығып, оқырман алғысына ие болды.

Осы қатарға Мәшһүр Жүсіп бабамыз да қосылды. Ендігі кезек, Сұлтанмахмұт Торайғыров еншісіне тисе деген тілегіміз бар.

Абзал бабамыздың ардақты да айбарлы, ойшыл жырлары ортамызға келіп жетті.

Қадырлеп, қасиеттеп қарсы алайық, ағайын!

Қайрат Нұрпейісов
Павлодар облысының әкімі

20 тамыз 2008 жыл

ДАНА БАБА

*«Атымды «Мәшһүр» деген үш жүз білді,
Дүниеде мұнан артық не табасың?!»*

Қасиетті де киелі Баянауыл жерінен түлеп ұшып, есімі дүйім жұртқа танылған, 1808 жылы дүниеге келген, 150 жылдық мерей тойы биыл аталғалы отырған, қазақтың біртуар тұлғаларының бірі, ғұлама, әулие Мәшһүр Жүсіп Көпейұлы. Жоғарыда келтірілген өлең жолдарында өзі де айтып өткендей, Мәшекең — көзі тірісінде-ақ алты алашқа әйгілі болып, ел-жұрттың айрықша ықылас-құрметіне бөленген, әр қазақтың төрінен орын алған киелі адам.

Тәуелсіздік алғалы бері ардақты әрі қастерлі тұлғаның өмірі мен шығармашылығы туралы көптеген ғылыми-зерттеу еңбектері, мақалалары жарияланды. Тарихи тұлғаның мол мұрасы әлі де тың зерттеулерді, ғылыми тұрғыдағы жаңаша ізденістерді, жүйелі сараптамалар мен әдеби-тарихи дәлелдемелерді қажет етіп отыр. Бүгінде осы бағытта, яғни «Мәшһүртану» саласында еліміздің бірқатар ғалымдары тыңғылықты зерттеу жұмыстарын жүргізіп келеді. Уақыт өткен сайын «Мәшһүртану» бағытына тыңнан қосылып жатқан жас ғалымдардың қатары да артып отыр. Мұның бәрі қасиетті жанның соңында қалдырған мұраларының молдығымен, мазмұнымен, өзінен бұрынғы, өзі өмір кешкен және болашақтағы дәуірді ерекше тұрғыда сипаттауымен ерекшеленіп, түсіндіріледі.

Мәшһүр Жүсіп Көпейұлы — заманынан озып туған дара тұлға, көрнекті ақын, шежіреші, қазақтың халық ауыз әдебиеті үлгілерін жалықпай жинап, олардың бәрін ұрпақтан ұрпаққа шашпай-төкпей жеткізуші, ағарту саласының белді өкілі, соңына қазыналы мол мұра

қалдырған Алаштың біртуар перзенті. Ол өз халқының тарихы мен мәдениетін, ұлттық рухани құндылықтарын, этнографиясы мен поэзиясын мейлінше жетік білген. Араб, парсы тілдерін меңгерген. Өзінің саналы ғұмырын ағарту саласына арнап, ізгілікті, адамгершілікті, парасат пен терең пайымды насихаттап, дәріптеп өтіп, тер төгіп еңбектену нәтижесінде өз заманының озық үлгідегі, мол рухани қазынасын қалдырды.

Ол ақындығымен қоса, ел мен жердің тарихын, этнографиясын тереңнен білді.

Сол тұста өмір сүрген дала даналары бір-біріне демеу, сүйеу болып, қадірлесіп, сыйласып отырған. Мысалы, Баян өңіріне ғана емес, күллі елімізге аты мәлім, халыққа қамқор, ұрпаққа жанашыр, елге қорған болған Мұса Шорманұлы, Мәшһүр Жүсіп Көпейұлының қабілет-қарымын жастайынан жазбай танып, оны жоғары бағалаған, келешегінен мол үміт күткен. Дарынды жас балаға Мұса мырзаның өзі «Мәшһүр» деген атауды қосақтағаны тамыры терең тарихтан белгілі. Бұл туралы:

«Бес жаста «Бісміллә» айтып жаздым хатты,

Бұл дүние жастай маған тиді қатты.

Сегізден тоғызға аяқ басқан кезде,

Мұса еді қосақтаған «Мәшһүр» атты», — деп Мәшекеңнің өзі де ерекше атап көрсетеді.

Мәшһүр Жүсіп өсе келе Мұса мырзаның ғана емес, тұтастай қазақ халқының үмітін ақтай білді. Ерте жастан білім қуып, алыстарға көз тікті. Ел ішіндегі түрлі жағдайларға құлақ түріп, халықтың қамы үшін қолға алынған талай бастамалардың ұйтқысы болды. Қазақ халқының болашағын болжап, алдағы күннің қамын, елінің жайлы тұрмысы мен жарқын өмірін сөзге қосты, халықты бір мақсатқа үндеді, алға қарай ұмтылуға жігерлендірді, ұлт ретінде ұйысуға шақырды.

Кеңес өкіметінің алғашқы жылдарында Мәшһүр Жүсіп Көпейұлы қазақ халқының материалдық және рухани мәдениетін іздестіріп зерттейтін ұйымдар мен қоғамдардың жұмысына белсенді араласты. Өзінің халықтан жинаған мол мұрасын реттеп, жүйеге түсірумен айналысқан. Жоғарыда айтып өттік, сол мұралар бүгінгі таңда Қазақстан Республикасы Ұлттық Ғылым Академиясы Орталық ғылыми кітапханасының қолжазба қорында іріктеліп, сұрыпталған күйде сақтаулы жатыр. Ақынның осы том-том жазбаларының біразы өзі қайтыс болған соң жарияланды. Тарихи деректерге көз жіберсек, 1907 жылы Мәшһүр Жүсіп Көпейұлының «Хал-ахуал», «Тірлікте көп жасағандықтан көрген бір тамашамыз», «Сарыарқаның кімдікі екендігі» атты үш бірдей жинағы жарыққа шығады. Бұл кітаптарды оқыған

адам Мәшекеңнің бүкіл елдің ішкі хал-жағдайымен етене таныс екендігіне көз жеткізеді. Тарихи мол мағлұматтарға қанығады. Өткен белестеріміздің бейнесін бүгінгі ұрпақтарымыз осы еңбектер арқылы көз алдына елестетіп, көкейлеріне түйе алатыны сөзсіз.

Мәшекеңнің ел ішінде болып жатқан әртүрлі мәселелерге 1905 жылғы төңкеріске, патшаның отарлау саясатына қарсы өз ой-пікірлерін де өлеңдерінде іркіп қалмаған. Қазақ халқының еркіндігі мен бостандығы, азаттығы, тәуелсіздігі — ақын шығармашылығындағы өзекті арқаулардың бірі. Мәшекеңнің қарсылық пікірлері сол кездегі патша әкімшілігінің де назарынан тыс қалмаған. Ақынның кітаптары заң қырына ілігіп, таралуына тыйым салынған. Есімі бүкіл елге тараған Мәшһүр Жүсіп Көпейұлы бертінге дейін дұрыс насихатталмай келді.

Жоғарыда аталған үш кітапты шығарған Құсайыновтар баспасына да айып салынып, Мәшекең қамалушылар тізіміне тіркеледі. Ақын осы жағдайларға байланысты ел ішінде жасырынып, тасаланып жүруге мәжбүр болған. Тіпті, туған елінен жырақ шығып, Ташкент, Бұхара жаққа да кетіп қалады.

Кеңес өкіметі кезінде Мәшһүр Жүсіп Көпейұлы шығармалары әртүрлі оқу құралдары мен жинақтарға кіргені болмаса, жеке кітап болып жарыққа шықпаған. Осының өзінен қуғын-сүргіннің салқынын айқын аңғаруға болады. Әйтпесе, Мәшекеңнің соңында баға жетпес мол еңбектер қалдырғанын ғалымдар жақсы білді, зерттеуге ынтық болды. Алайда, тек 1990 жылдардан бастап қана жан-жақты, терең зерттеуге мүмкіндік туды. Оның мол мұрасын зерттеуге білікті ғалымдардан бастап жоғары оқу орындарының студенттері мен мектеп оқушылары да ерекше ықылас, қызығушылық танытып отыр. Ол кісіге жыл сайын дәстүрлі түрде облыс, республика көлемінде, халықаралық деңгейде өткізіліп жүрген түрлі конференциялар, семинарлар, әдеби-мәдени шаралар, арнайы оқулар куә бола алады.

Мәшекең 1897-1890 жылдары Орта Азияның Ташкент, Самарқанд, Бұхара, Түркістан қалаларына сапар шегіп, халықтың тыныс-тіршілігіне, мәдениеті мен этнографиясына, рухани мұраларына көңіл аударып, тереңнен ден қойды. Әйгілі ғалым В.Радловпен танысып, қазақтың халық ауыз әдебиеті үлгілерін жинап, оларды жүйелеп бастыру ісімен шұғылданады. Оның әрбір шығармасынан халық теңдігі, бостандығы, бұқараны сауаттандыру, еңбек пен өнер-білімге шақыру сарындары анық сезіледі.

Еліміз тәуелсіздігін қолға алып, өшкеніміз жанып, өлгеніміз тіріліп жатқан кейінгі тұста қазақтың көптеген зиялыларының ардақты есімдері, артында қалдырған мол мұралары ұрпақтарымен

қайта қауышып, жаңғыра түсті. Солардың арасында Мәшекеңнің шоқтығы биік болып жарқырап көрінеді.

Ертістің Павлодар өңірі мен құллі республика аумағында Мәшекеңнің мұраларын насихаттауға байланысты іс-шаралар қолға алынған. Қасиетті тұлғаның есімін мәңгілікке есте қалдыру мақсатында да бірқатар шаралар ұйымдастырылды. Мысалы, Павлодар облысының орталығындағы зәулім мешіт Мәшһүр Жүсіп Көпейұлының есімімен аталады. Баянаула Ескелдісінде зәулім кесене тұрғызылып, С. Торайғыров атындағы Павлодар мемлекеттік университеттің алдында ескерткіш орнатылды. Бұл бағыттағы шаралар алдағы уақытта әлі де жалғасын тауып, асыл бабаның ардақты да қайталанбас дара тұлғасы жұлдыздар әлемінде жарқырай берері даусыз.

Халқының алғысын арқалап, сол халқына демеу болған, тірек, қорған болып, жатпай-тұрмай елінің игілігі қайтсе еселенеді деген сауалдарға алаңдаған Мәшекең шын мәнісіндегі әулие әрі қасиетті адам ретінде жоғары бағасын алды, сондай-ақ мұрасы мен қазынасы сан ғасырларға үнелтетін қайталанбас біртуар адам ретінде бағаланады.

Алдағы уақытта ардақты тұлғаның есімі Павлодар қаласының бір орталық көшесіне беріледі деген халықтың үміті зор. Мұның өзі қасиетті бабаны ұлықтаудың, құрметтеудің айрықша бір үлгісі, ұрпақтардың парызы болар еді.

Мәшекең жайлы қадау-қадау деректер келтіріп, ауқымды әңгіме қозғауға болатыны сөзсіз. Оның тұлғасын аз сөзбен айтып шығу мүмкін емес. Ол — қазақ мәдениетінің көгінде жарқырап көрінген алып та айдарлы жұлдыз, арқалы да ұлттың айбарына айналған ардақты тұлға.

150 жылдық тойы атанар алдында Мәшһүр Жүсіп Көпейұлының қазыналы мұрасының бір бөлшегін осы таңдамалы жинаққа топтастырдық. Бұл кітап барша қазақ баласын бей-жай қалдырмас деген үміттеміз. Мәшекеңнің саф алтындай әр сөзі — біздің, яғни қазақ ұлтының өткен тарихы мен бүгінгі болмысын айқын бедерлейді, әр жанды өрелі ұлты үшін мақтанышқа бөлеп, көңілді марқайтады. Мәшекеңнің өзі айтпақшы: «Біздің ісімізге тек Алла разы болсын!» дейміз.

Алтынбек Нухұлы,

Павлодар мемлекеттік педагогикалық
институтының ректоры, х.г.д., профессор

ИТ ДҮНИЕ

109585 | 4345

Орталықтандырылған
кітапханалар жүйесі
Екібастұз қ.

ӨЛЕҢДЕР

Қалырым жоқ күнде көрген ағайынға,
Ағайын сатып, алтын алайын ба?
Бәйгеге бабым тауып қосар жан жоқ,
Лағып айдалаға шабайын ба?!

ҚОЛЫМА ҚАҒАЗ, ҚАЛАМ АЛАЙЫН ДА

Қолыма қағаз, қалам алайын да,
Лапылдап тал отындай жанайын да.
Естіген, көргенімді әңгіме ғып,
Дүниенің базарына салайын да.

Бұлбұл құс гүлстанда гүлге ғашық,
Көбелек, сірә, жүрмес оттан қашық.
Көлеңке денесінен қайда кетсін,
Өлең-жыр бізге сондай болған машық.

Ойласаң, бұ жалғаннан кетпеймісің,
Мезгілсіз, келсе мейман, күтпеймісің.
Хан-қара, бай-жарлының бәрі де өткен,
Жалғаннан сен де бір күн өтпеймісің?!

Әркім-ақ өліп жатыр бөк басында,
Біткен соң санаулы дем, тоқтасын ба?
Бұл тойға бұрын барып, орын алмай,
Отырып қаласың ба от басында?!

Шабыт қыл қыран құстай шарыққа ұшып,
Шақырсын саятшылар жемін тосып.
— Біреуі көп қарақұс болып жүрме,
Көрінсе қайда жемтік, соған түсіп.

Бұл жалған қанша құсаң, ақыр — өлім,
Аларсың бір сыбаға онан тыйым.

Дүниеде өзің өлсең, сөзің қалсын,
Сөйлеп қал осындайда, қызыл тілім!

Туған күн ертеңменен кешке батар,
Саудырап он саусағың көрде жатар.
Бұл дүние тынымы жоқ ескен желдей,
Қаңбақтай бір күн еріксіз домалатар.

Кетесің бұ жалғаннан еріксіз өзің,
Құйылған құмға толар екі көзің.
Жылақыдай жау айдаған кетсең жытып,
Қазылаған жолдай болып қалсын ізің.

Сұм жалған, қызығына жүрмін тоймай,
Мінезді жастықтағы әлі қоймай.
Ап кетсе абайсызда ажал бір күн,
Жүргенде біз далақтап күліп-ойнай.

Боламын кейде жүйрік, кейде жорға,
Бұл дүние көп қутанмен түспес қолға.
Байланып арқан жіпсіз аяқ пен қол,
Кете алмай жүргенім ғой ұзақ жолға.

Басыма қыла алмадым пайдалы істі,
Жұмыс пен ылғи залал өмірім кешті.
Пенденің ойлағаны болған бар ма,
Алланың, әр не қылса, әмірі күшті.

Дүние-ай, талмай қуып жете алмадым,
Нәпсімен болдым даулы, біте алмадым.
Мойыныма үзілмейтін арқан түсті,
Қайрат қып, үзіп тастап кете алмадым.

Табылды өз бойымнан екі дұшпан,
Біреуі іштен болғанда, бірі — тыстан.
Есте жоқ алтын, күміс тілін білген:
Қорытып айырып алар бізді мыстан.

Салымыз болған біздің лай балшықтан,
Бар қылып жаратқан Хақ бізді жоқтан.
Біз жүрміз тазаланып, арыла алмай,
Нажасат үстімізге жұққан боқтан.

Қалыпқа, ұста қойса, кірпіш болдық,
Қаланып қой қораға тас боп тұрдық.
Ең іске жарағанда болдық қора,
Мұнымен бұ жалғанда қалайша оңдық?!

Лай болып, басылмадық қырық күн ұдай,
Сылдырлап шығар едік ақ шыныдай.
Базарда қымбат пұлға өтер едік,
Қайтейік жазбаған соң патша құдай?!

Кен болып, бола алмадық мыстың тасы,
Хайуанның болып жүрміз бергі қасы.
Мыстан — күміс, күмістен алтын айырып,
Табылса, алар еді-ау ол ұстасы!

Түспес ек, алтын болсақ, қолдан-қолға,
Керек қып алар еді әркім пұлға.
Дәнемеге жарамай қалғаннан соң,
Қосып, шатып жүрміз ғой тұзды сорға.

Темір болсақ, дүкенге түспес пе едік,
Көркейіп бұрынғыдай өспес пе едік?!
Пышақ, балта, қанжардың бірі болып,
Болаттай кез келгенді кеспес пе едік?!

Болмадық тым болмаса қара темір,
Ерітіп ағызбай ма қызған көмір?!
Қолында көрінгеннің қайрақ болып,
Таусылып қоршылықпен өттің өмір.

Біз жүрміз үкі құстай, күзетіп боқ,
Алады кім көрінген бір-бір тал шоқ.
Қызығып жүнімізге қылады әуес,
Ол жүннің өзімізге пайдасы жоқ.

Көреміз үйтіп-бүйтіп күнімізді,
Шығармай жұрт естір деп үнімізді.
Күндіз ұшып жүруден бой сақтадық,
Алған соң әркім жұлып жүнімізді.

Сықылды менің сөзім қызыл түлкі,
Қызықты түлкіден де жар көркі.
Үстіден — құс, астыңнан ит жүгіртіп,
Тамаша көрген жандар қылар күлкі.

Пайда жоқ бір тиындай басымызға,
Сауысқан, қарға үймелеп қасымызға.
Жүзінде жалған дүние түк бітірмей,
Өткіздік өткен өмір — жасымызға.

Жалғаннан қыла алмадық біздер пайда,
Ойлаған жанның қамын сабаз қайда?
Түні өтіп, бұ жалғанның таңы атқан соң,
Белгісіз боларымыз қандай жайда?!

Бұ дүние — айсыз бұлт, қараңғы түн,
Жалған сөз — ер жігіттің бойына мін!
Жалғанға жетемін деп қуа берсең,
Таң атып, жарық сәуле, шықпайды күн!

Жаяудың қанша жүрсе, шықпас шаңы,
Асырауға көнбес мал боп түздің аңы.
Көрерсің өз бойыңды өзің сонда,
Жарқ етіп ақыреттің атса таңы.

Біраз күн бұ жалғанға алданарсың,
Дүниені өтпес біліп малданарсың.
Күн болса құдай алдын бір көретін,
Біле алмай қайтеріңді сандаларсың.

Қыл көпір қияметтің қылдан тайғақ,
Періште төрт мұқарраб барар айдап,
Қол-аяқ куә болып қылмысыңа,
Шығады өз денеңнен сегіз айғақ.

Жүргейсің бір құдайды ойыңа алып,
Алдына мөлнерсің еріксіз барып.
Жан беріп мұндағыдай жалған сөйлеп,
Шараң жоқ құтылатын онан танып.

Өлген соң тірілу жоқ, әркім білер,
Дүниеде не қылғанын сонда көрер.
Құдайым фазылына алып оңдамаса,
Қылық жоқ бізде орынды жөнге келер.

Сарғайдық, көп ойласақ, санаменен,
Күйдірмес бізді өтірік жаламенен.
«Тар жол, тайғақ жерлерге» қыстырылмай,
Жүрейік жазы жапан даламенен.

Алланың қаһарынан рахматы көп,
Күн бұрын таусылмайық біз уайым жеп.
Жалғанды қызықпенен өткізейік,
Құрайық әрбір түрлі әңгіме кеп.

Біз үшін жаратыпты бұ жалғанды,
Демейді онша жақсы құр қалғанды.
Жаратқан пендесіне тәңірім қорған,
Қылып өт, бозбалалар, ойға алғанды.

Шәйт қыл, қыран құстай аспанға ұшып,
Жалғанды басып, жаншып, судай кешіп.
Мылтық ат, тазы жүгірт, қаршыға сал,
Жүйрік пен, келсе шамаң, сұлу құшып.

Кетпелдер ішке сақтап арманыңды,
Істеп өт жалғанда ойға алғаныңды.
Өлген соң, болсаң қанша, кім біледі,
Басында қай төбенің қалғаныңды?!

Бозбала, тірлікте ойнап-күлсін,
Көзге түс, әр іс қылып, халқың көрсін.
Ат шығар әр нәрсенің басын шатып,
Аузыңда дос-дұшпанның атың жүрсін.

Дүниенің базарында арзан нарқым,
Болса да нарқым арзан, қымбат — даңқым!
Қадірім жоқ тірлікте ағайынға
Өлген соң: «Атың нендей» — дерсің халқым!

Қадірім жоқ күнде көрген ағайынға,
Ағайын сатып, алтын алайын ба?
Бәйгеге бабым тауып қосар жан жоқ,
Лағып айдалаға шабайын ба?!

Қадірден қалдың ашына, танысымнан,
Жасымнан шыққан жұртқа дабысымнан,
Тұғыры айырбастың сықылдандым,
Айырылып жас шақтағы шабысымнан.

Тұрады топты көрсем, бүйірім қызып,
Делебем айғай шықса, кетер қозып.
Алдыма ұзап, түсіп бәйге алған жоқ,
Бір басты, екі аяқты менен озып.

Бозбала, жүрген жерім күнде жиып,
Тауыстым ойлай-ойлай бастың миын.
Қатыннан енді мендей ұл туганмен,
Шығуы Мәшһүр болып болар қиын.

Біздерге бұл өнерді берген құдай,
Бола алмас кейінгі жан бұрынғыдай.
Сегіз қиыр шар тарап түгел келіп,
Әркімге Мәшһүр болу болмас оңай.

Жұрт айтар: «Біздерге ондай болу қайда
Әңгіме болып жүрген әрбір жайда?!

Қоңыраудай құр сылдырлап, іште дән жоқ,
Жерім жоқ Мәшһүрліктен көрген пайда!»

Сыртым сау, өртенемін ішім күйіп,
Жасымнан еркелеткен халқым сүйіп.
Зарарлы адамзатқа тікендеймін,
Соқтығып көрінгенге сөзбен тиіп.

Болмадым көлеңкелі, миуалы ағаш,
Сүйсінген дабысыма тамам алаш.
Барады басым жерге иілместен,
Сықылды қаттылығы емен ағаш.

Ағашы бола алмадым өрік, мейіз,
Бал мен қант ләззатындай сөйледім сөз.
Жарқырап топтан озып бәйге алғанмен,
Ағалар, шықпайды екен екі мүйіз.

Бұлбұлдай заманымда жүрдім сайрап,
Барады өнер, шіркін, іште қайнап.
Дүниеде қанша дәурен сүргенменен,
Жатармыз бір төбенің басын жайлап.

Қызыл гүл, не пайдаң бар толғаныңмен,
Күз болса, жұмысың жоқ солғаныңмен.
Мәшһүрі ақыреттің бола алмасаң,
Не пайда бұл жалғанда болғаныңмен.

Алашқа болған таныс жазған хатым,
— Ұрғыным Сүйіндік пен қазақ — затым,
Болмаса ақыретте бір пайдасы,
Құрысын елден бұрын Мәшһүр атым.

Білмедім мен залалын ол басынан,
Сөйледім әрбір сөздің жобасынан.
Көпке ортақ қызыл тілді аямадым,
Үміт қып дін қарындас дұғасынан.

Сөз білген соң сөйлемей қалу айып,
Қорқамын кете ме деп аяқ тайып.
Белгісіз не боларым мұнан былай,
Тілеймін көптен дұға қолым жайып.

Не болар мұнан былай бұл кәріп бас,
Әркімге бола бермес екі елу жас.
«Халықтың тілі, құдайдың қаламы!» — деп,
Қылыңдар жақсы лепес, дін-қарындас.

Елек қойып болмайды ел аузына,
Өлеңім, бірте-бірте кел аузыма.
Иншалла, жүрсем аман, болман жаман,
Ілінсем жақсылықпен ел аузына.

Әрқашан үмітім бар жақсылықтан,
Жас едім, қариялардан кеңес ұққан.
Аузыма қызыр бабам сөз салған соң,
Сөз қылып жаза бердім бардан-жоқтан.

Өнерім, сөз сөйлесем, судай тасқан,
Сөзім бар тасқандардың көңілін басқан.
Мүбәрак газизлардың көрдім жүзін,
Жерінен жүрген-тұрған шайтан қашқан.

Әркімнің, айтқан сөзім, көңілін ашқан,
Кітапқа жанасалап жақындасқан.
Аяғым, кете көрме жаман жолға,
Қыдырдың қыдырғанда ізін басқан.

Сөзімде, кешіріңдер, болса хата (қате),
Біздерге дарып кеткен өлеңші ата.
Болсам да мұнан былай өлі-тірі,
Үмітім — баршаңыздан жақсы бата!

Қылсам деп үмітім жоқ дүние пайда,
Біздерге өткен дәурен енді қайда?!
Қылсын, — деп құдай рахмет өтіңіздер,
Белгілі жұрт білетін қалсам жайда.

Жүргенмен не бітірдім тірі болып,
Көңілдің тазармаған кірі болып.
Қоршылық мұнан артық болсын қандай,
Қалған соң көп моланың бірі болып.

Сайраған көңіл ашып қызыл тілім,
Көтерген еркелігім қайран елім!
Қыламын бұ жалғанда нені арман,
Тіріден болса артық өлген күнім?!

Түзелсе әуреліктен ақыр соңым,
Бұл күнде бірдей боп жүр бары-жоғым.
Болам деп мұнан былай әлдеқандай,
Қанша айтып жатқанымның бәрі — өз мұңым!

Оянбас сұм жүрегім ұйықтап жатқан,
Күнәға мұңлық басым күнде батқан.
Өткіздім ұзын түнді ұйқыменен,
Малдай боп бауыздалмай арам қатқан.

Құдайға жыламадым ерте тұрып,
Қақпалап, мініп лағын, мойынға ұрып.
Пайдасыз лагу сөзбен күн өткіздік,
Беталды үрген иттей түзді қорып.

Аллаға біз қылмадық жағар істі,
Қап-қара күйеден де қылдық ішті.
Он бес пен жиырма бес ол — денсаулық,
Бадырайып жас жеткен соң көзге түсті.

Өткіздік екеуін де қадірін білмей,
Енді жұрт кімге күлсін, бізге күлмей!
Бәрі де туған жанның өліп жатыр,
Тұрсын ба енді нәубет бізге келмей?!

Білеміз өлуді анық, жабдығы жоқ,
«Әлі көп жасаймыз!» — деп, көңіліміз тоқ.
Қоңыздай кетсек бір күн домаланып,
Бейнетпен, қалар тегіс, жиылған боқ.

Құдай-ау, алдандырдың бізді жоққа,
Мұнша құмар қып қойдың дүние боққа.
Есі енбеген баладай ұмтыламыз
Жан үзіп жанып тұрған қызыл шоққа.

Өткіздік ойынменен балалықты,
«Мұртқа өкпелеп жүргенде сақал» шықты.
Бір дұшпан негімнің қақ астында,
Соңымнан қайда барсам қалмас тіпті!

Адамға үлкен дұшпан — жұтқын тамақ,
Үлкен жау, ұйықтамасаң, болар қабақ.
Тығынын бір тесіктің толтырам деп,
Күнәны үсті-үстіне жүрміз жамап.

Адамға күнә қайдан?

— Көз бен тілден!

Қаңғырып әуре болдық іздеп елден.
Көрген көз, сөйлеген сөз — бәрі күнә,
Іздеуге қажет емес бөтен жерден.

Қайтпадық тәубе қылып жасымыздан,
Ақымақтық талай кешті басымыздан.
Бір жақта күнә деген жүр ғой десек,
Табылды өзіміздің қасымыздан.

Күлуші ек бала күнде сақалы аққа,
Аяндап біз де келдік өлер шаққа.
Баяғы бала күнгі ойда жүрміз,
Жіберіп көңілімізді әр тарапқа.

Жас жетіп ер ортасы болдым өзім,
Тәубені, өтіп кетті, қылар кезім.
Бала-шаға, көр-жермен айтысамын,
Астына негімнің түспей көзім.

Жас күнім өтіп кетті ақ алмастай,
Күн болды іздесек те, таба алмастай.
Кеткен жас, ағарған шаш, есепке алмай,
Ойнаймыз жастарменен замандастай.

Мінезді бозбалалық қайта бастап,
Былдадық адамдықты мұнша ластан.
Әмір, Мағрұб орнына өсек айтып,
Әр жерге төрт-бес ауыз өлең тастап.

Құдай сөзі — құранды қойдық жауып,
Келін-кепшік, көр-жерге көңіл ауып.

Азан үшін шайтанның жаратылған,
Бір итті өлең деген алдық тауып.

Дүниеден озамыз деп, көп жарыстық,
Жетпесті мұнша қуып арпалыстық.
Шақыртып әр жерде азан шайтан үшін
Біздағы пособлять қып ат салыстық.

Жері жоқ бізден жастық мінез қалған,
Жетеді іздегенге шын ойға алған.
Жүгіртіп көз соңынан көңілімізді,
Біз жүрміз көрмей дамыл, қуып жалған.

Шындыққа баса алмаймыз жұма алмай көз,
Тоқтармыз болған күні көлігім — бөз.
Алсын деп бізден ғибрат естіген жан,
Жатырмын сөйлеп жұртқа әр түрлі сөз.

Әңгіме кімнен шықсын, менен шықпай?
Айтқанмен, құр қаласың көбің ұқпай.
Сөз қылып барды-жоқты жаза бердім,
Ықыласты қарындастың көңілін жықпай.

Болмағың жақсы-жаман әуел бастан,
Белгілі ат болары құлын жастан.
Өң беріп, жылтыратып ысқанменен,
Болғанын, көрдің бе, айна қара тастан?!

Қара тас ең болғанда қайрақ болар,
Балта, шот, пышақтарды қайрап болар.
Дөңгелек диірменге шарық болып,
Үндай қып көрінгенді шайнап болар.

Ай орнын аспандағы бұлт алып,
Орнында дүр гауһар су тас қалып.
Құр тікен, қызыл гүлсіз, қоға түсіп,
Ауызға қант орнына заһар салып.

Береке, мейір, шапқат болды ұмыт,
Күн бұрын күдер үзіп, көңілің суыт.
Жақсылар ай сықылды — бәрі кетті,
Аспандап жүрген жанның бәрі — бұлт.

Есекті сасқаныңнан дейсің тұлпар,
Бәйге аты боламын деп өгіз іңкәр.
Аспандап ұзақ қарға ұшқанменен,
Бола ма қыран болып, лашын, сұңқар?!

Келмейді өткен өмір жоқтағанмен,
Түк өнбес ұрып, соғып боқтағанмен.
Жолаушы жол үстінде көрмес хызыр,
Далаға отсыз, сусыз тоқтағанмен.

Дүниеден, шапқан аттай, өткен өмір,
Қарақшы — көрдің басы — бәйгелі жер.
Кім озып, кім қалады — мағұлым емес,
Бәйге алсаң сол жерде озып, болдың ғой жыр!

Өмірді қымбатқа алған — арзан саттық,
Жастықтың қадірін білмей босқа жаттық.
Күнәны — арзан, сауапты қымбатсынып,
Обалға белшемізден күнде баттық.

Біле-көре білместің қылдық ісін,
Қайта-қайта айтамыз оның несін?!
Бір оңай сөз айтуға тауып алдық:
«Құдай өзі әйтеуір құлым десін!»

Тұқым салмай, алар ма егін орып,
Кім балалы болыпты бойдақ жүріп?!
«Еккен орар, — деген сөз, — берген алар»,
Көрдің бе бәйге алғанды қарап тұрып.

Түн болса, белгілі тұр бір жатуы,
Үміті барша жанның — таң атуы!
Түсіне сәтенсіздің бөз ереді,
Әркімнің жақсы көрер бір татуы.

Ит сүйекті түсінде кеміреді,
Шөлдеп жатқан айнымай су көреді.
Түсіне саудагердің ақша кіріп,
Ояна сап базарға жүгіреді.

Ішпек, жемек, ұйықтамақ, қатын құшпақ,
Біреу тері уқалап, біреу — пұшпақ.
Мал, бала, мәртебе! — деп, алас ұрып,
«Алдымда, — ойламайды, — бар деп қыспақ!»

Біреу — жылқы, алданып біреу қойға,
Теке сеніп сақалға, түйе — бойға!
Әркім сеніп өзінің сүйгеніне,
Бұл күнде алмай кетті құдайды ойға.

Өнерге ұмтылмайды — ғылым, білім,
Сол үшін басқа жұртқа болдың тілім.
Кеңірдек талай-талай келіп еді,
Қайтейін: «Бөтені жоқ, бәрі, — өз елім!»

Аралас әр түрлісі адамзаттың,
Көп жүрдік біз ішінде бөтен-жаттың.
Төбеңе көтерерсің қазақ сорлы,
Әрине, бірі болсам ноғай, сарттың.

Айыбым: мен де өзіңдей болдым қазақ,
Көп болмай, бола қойсын ақылым аз-ақ!
Аласың кімнен бәйге мұнша аптығып,
Өлеңмен қылғаныңмен мұнша мазақ?!

Қара жол әркім жүрген қалар жатып,
Көшпейді күні жетсе, кім түн қатып?!
Құдайдың өзі берген бір нәубеті,
Ешкімнен алғаным жоқ өлең сатып.

Мергендер түздегі аңды алар атып,
Сілесі, қолға түсер, әбден қатып.
Саф жауһар, асыл болат, өткір қылыш,
Тот басар суырылмастан қында жатып.

Ерімес қалған көңіл мұздап, қатып,
Жасытып тастаған соң жабырқатып.
Бір делдал қолына алып, қыдыртпаса,
Сандықтан шықпаған пұл қалар жатып.

Қымбатқа жолай алмас әркім батып,
Білерсің бал екенін көрсең татып.
Қиын-ды жеткізуің бағасына,
Өзіңді базар салып, өзің сатып.

Бейнетің қанша қылған жанбаған соң,
Кім көреді базарға салмаған соң.
Жез де бір, алтын да бір жерде қалса,
Қадірлеп ешкім қолға алмаған соң.

Мүйіз жүр насыбайға шақша болып,
Көркейер қорғанды жер бақша болып,
Қадірлеп жұрт қолына алғандықтан,
Қағаз жүр алақандай ақша болып.

Тастады жазып құдай жолдарыңа,
Қарайсың оңды қойып, солдарыңа.
Бірі де көп нәрсенің жерде жатқан,
Керек қып алмаған соң қолдарыңа.

Қызығы жаңа жұрттың бір-екі-үш күн,
Жеңсігің жеріген соң, келер көшкің.
Пайдасын сыртындағы керек қылмай,
Суынан ішіндегі келеді ішкің.

Сөзімді тыңдай берсең, тарқар шерің,
Кетеді тазаланып ішкі кірің.
Ішіне осынша су сыйған ыдыс
Керек деп ойламайсың бір де бірің.

Бұлбұлды танымайсың тұрған сайрап,
Атасың торғай ғой деп, таспен байлап.
Таусылмас бұл не қылғанға су демеісің.
Бұлақтай ағып жатқан көзі қайнап.

Аман жоқ, арық та жоқ оң айналған.
Бәрі де қиын істің оңайланған.
Бұзылып, әсіресе, біздің заман,
Көлдей боп қой тоғытқан ылайланған.

Қылғалы шамға білте мақтаны алар,
Алғанмен майсыз мақта қалай жанар?
Жауын мен жел тиетін жерге қойсаң,
Саулап жанып тұрғанмен, сөніп қалар.

Дүкеннен жаңа шыққан, мен — бір мақта,
Бозбала, жағып қара, майым тап та.
Түніңді күндіз қылып жіберейін,
Жаңбыр мен жел тимейтін жерге сақта.

Көбіңде бас болғанмен, ақыл бар ма,
Ісінде ойлап тұрсам, мақұл бар ма?
Жіп қылып, ұршыққа іріп, зырылдатып,
Кез болдым уқаланып қатындарға.

Қолынан қатындардың алмайсың ба,
Лайы жоқ, тұнық суға салмайсың ба?
Майымды көп қылдағы, жағып қара,
Тамаша жарығыма қалмайсың ба?

Жатырмын айтып мұны қауым көпке,
Жаманға жоқ, жақсыға — біздің өкпе.
Ұялмай не бетіңмен сөйле дейсің,
Ұршықта келеп болып жүрген жіпке?!

Келеді жаңа ашылып сөздің жігі,
Шаршап жүр ауыр болып артқан жүгі.
Иесін тауып таққан соң қарағайға,
Сөйлейді қандай оңды қойдың шегі?!

Сөйлетер бір кісім жоқ бабым тауып,
Бағатын желіп күтіп, кежім (кемім) жауып.
«Шауып ал аяғыңды, ағса!» — дейді, —
Бәйгеге қара қарын тоғтай шауып.

Бермен қайт, шырқап, көңілім, аспандамай,
Іше бер адал болса, ас таңдамай.
Аяғым, қара жерді ойғандай бас,
Жабырқап, сүйретіліп, ақсаңдамай.

Ер ме едім қажитұғын қара сөзден,
Үшқары ендігі үміт біздің бөзден.
Табам деп жұпар нісін, зуре болма,
Малманың шелегінде жатқан бізден.

Өмірімде ұйықтап өттім, болмай оңу,
Көп артық жаман аттан жүрген жану.
Кісіге күтін кимес киім болып,
Өң берген неше түрлі кетті бояу.

Гибрат көп жазған біздің хатымызда,
Бір лақап қосақталған атымызда.
Дөнеңе жоқ бойымызда іске жарар,
Асылдың болмаған соң затымызда.

Мөз болып, езу тартып күле алмаймын,
Ажалсыз асыққанмен өле алмаймын.
Білмеймін: өлі екенім, тірі екенім,
Өзімді-өзім айырып біле алмаймын.

